

	Riktlinje	Diarienum VON 198/15
	Gäller för Vård och omsorgsförvaltningen	Version 4
	Dokumentansvarig Emelie Sundberg SAS Karin Paust MAS	Gäller från 2015-03-12
Vård- och omsorgsförvaltningen	Godkänd av Monica Holmgren chef Vård och omsorgsförvaltningen	Senast uppdaterad 2017-03-17

Nutrition

Det är viktigt att alla brukare får en näringstillförsel som är anpassad till den enskildes behov. Brukaren ska få den hjälp och det stöd som behövs för att äta eller på annat sätt täcka sitt energi- och näringsbehov. Brukarens värderingar, rätt till självbestämmande och behov av delaktighet ska respekteras i all nutritionsbehandling. Riktlinje för Nutrition gäller för enhetschef, legitimerad personal och baspersonal.

Måltidmiljö, måltidsordning och nattfasta

Måltidsmiljön har stor betydelse för aptiten och tillsammans med maten som serveras kan det vara avgörande om en person vill äta eller inte. Viktiga delar som påverkar är:

- den fysiska miljön, med bra ljus och ett trevligt dukat bord
- att kunna få äta i lugn och ro utan stress och störande ljud
- att kunna påverka hur och var man äter, när man äter och med vem
- matens kvalitet, möjlighet till variation, att få välja portionsstorlek, dryck och tillbehör och att få veta vad som serveras

För att kunna äta så självständigt som möjligt och kunna tugga och svälja är det viktigt med:

- en bra sittställning
- en individuellt anpassad utrustning, exempelvis bestick, glas, tallrik och underlägg

En bra måltidsfördelning är en förutsättning för att brukaren ska kunna tillgodogöra sig sitt energi- och näringsbehov. Rekommendationen är:

- frukost, lunch och middag samt två till tre mellanmål, jämt fördelade över den vakna delen av dygnet. Mellanmålen omfattar mellan 30-50 % av dagens totala planerade energiintag, därför måste mellanmålen betraktas som lika viktiga som huvudmålen.
- nattfastan ska inte överstiga 11 timmar. Om nattfastan är lång blir den övriga tiden för kort för att hinna få i sig tillräckligt med energi och näring.

Enhetschef ansvarar för att:

- personal arbetar enligt Riktlinje för nutrition och har kunskap att tillämpa den på ett korrekt sätt
- förutsättningar finns för en måltidsmiljö och måltidssituation som inbjuder till matlust och matglädje
- förutsättningar finns för att följa ordination och genomförandeplan

Brukare som inte får kommunal hälso- och sjukvård

För alla brukare som får hemtjänst/boendestöd och hjälp med personlig omvårdnad och inte omfattas av det kommunal hälso- och sjukvårdsansvaret ansvarar Vård- och omsorgsförvaltningen för att:

- undernäring ska förebyggas
- risker för undernäring ska upptäckas
- hälso- och sjukvården kontaktas för en bedömning av näringstillståndet vid misstanke om undernäring hos en enskild, om det inte finns hinder enligt offentlighets- och sekretesslagen

Förebygga och upptäcka risker för undernäring

När brukaren får hjälp med måltider ansvarar personal som upprättar genomförandeplan för att:

- kartlägga brukarens måltidsfördelning dvs. när brukaren äter sina mål under dygnet
- rekommendera brukaren att följa måltidsordning som består av frukost, lunch, middag, två till tre mellanmål och att nattfastan inte ska överskrida 11 timmar
- undersöka om brukaren upplever problem i samband med att denne äter, exempelvis problem att tugga, svälja, sitta, hålla bestick eller föra maten till munnen.
- ställa frågan om brukaren gått ner i vikt under senaste månaderna.

All personal ansvarar för att:

- erbjuda brukaren hjälp att kontakta vårdcentral eller informera brukarens närstående/företrädare för att rekommendera kontakt med vårdcentral för utredning av upplevda problem
- erbjuda brukaren hjälp att kontakta närstående eller handläggare om brukaren behöver ansöka om utökad bistånd för att få sina behov av nutrition tillgodosedda
- dokumentera i social journal

Misstanke om undernäring

Tecken på undernäring kan visa sig genom att brukaren är trött, håglös, förvirrad, gått ner i vikt, är mager och inte får i sig tillräckligt med mat och dryck.

Om misstanke om undernäring föreligger ska personal omgående:

- erbjuda brukaren hjälp att kontakta vårdcentral eller informera brukarens närstående/företrädare för att rekommendera kontakt med vårdcentral
- dokumentera i social journal

Brukare som omfattas av det kommunala hälso- och sjukvårdsansvaret

För brukare som omfattas av det kommunala hälso- och sjukvårdsansvaret ansvarar vård- och omsorgsförvaltningen för att:

- utföra riskbedömning för att identifiera brukare som är undernärda eller riskerar att utveckla undernäring
- det finns rutiner för bedömning av näringstillstånd, utredning, behandling, uppföljning, dokumentation och informationsöverföring
- nutritionsbehandling och ät stödjande åtgärder dokumenteras i vårdplan och följs upp
- informera brukare om näringstillstånd, behov, och aktuell nutritionsordination
- informera den vårdgivare som övertar vården, om tidigare ät stödjande åtgärder och målsättning med nutritionsbehandlingen

Vårdhandboken används som metodstöd vid nutritionsutredning och ger legitimerad personal stöd inom följande områden:

- målsättning för nutritionsbehandling
- ansvarsfördelning
- vårdprocess
- utredning
- behandling/vårdplan
- ät stödjande åtgärder
- uppföljning, utvärdering
- energi-, närings- och vätskebehov

Legitimerad personal ansvarar för att:

- erbjuda screening av malnutritionsrisk med riskbedömningsinstrumentet MNA, Mini Nutritional Assessment, i samband med att brukaren skrivs in i kommunal hälso- och sjukvård, flyttar till ny enhet som omfattas av det kommunala hälso- och sjukvårdsansvaret eller vid förändrat allmäntillstånd.
- upprätta vårdplan
- upprätta epikris när brukare byter vårdgivare

Arbetsterapeut, fysioterapeut ansvarar för att:

- informera sjuksköterska om utförd riskbedömning visar risk för undernäring eller undernäring

Sjuksköterska ansvarar för att:

- utreda patientens näringstillstånd, förebygga och behandla och följa upp undernäring
- efter bedömning ordinera rätt grundkost, konsistens och specialkost
- informera och koordinera berörd personal och brukare till planering av insatser

Arbetsterapeut ansvarar för att:

- bedöma och vidta åtgärder kring brukarens måltidssituation och följa upp insatta åtgärder
- informera och koordinera berörd personal och brukare om planering av insatser

Baspersonal ansvarar för att:

- följa ordinationer och servera ordinerad kost och kostkonsistens
- rapportera till sjuksköterska vid förändringar av brukarens allmäntillstånd
- rapportera avvikelser från ordination och genomförandeplan

Styrdokument

- SOSFS 2014:10, Förebyggande av och behandling vid undernäring
- Socialstyrelsen, Näring för god vård och omsorg - en vägledning för att förebygga och behandla undernäring
- Vårdhandboken